

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het interview met :

Wieberen Koopmans (24-03-1943-)

Datum	: 12 maart 2007
Lokatie	: onbekend
Onderwerp(en)	: humanisme, humanistisch vormingsonderwijs (HVO), pedagogiek, John Dewey, het Humanistisch Opleidingsinstituut (HOI), het PSCHVO, Henk Manschot,
Duur interview	: 60:12 (min/sec)

Naam / functie interviewer(s)	: Bert Gasenbeek, directeur Humanistisch Historisch Centrum en Pieter Edelman, medewerker HHC
Kader/context	: Dit interview is gehouden door het Humanistisch Archief /Humanistisch Historisch Centrum in het kader/de context van

Niveau van uitwerking	: Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)
Drager	: Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand WAV- 196 C
Datum uitwerking	: xxx
Uitgewerkt door	: Hanneke Hoogakker

Respondent : Wieberen Rink W. R. (Wieberen) (24-03-1943) heeft vanaf 1970 gedurende ongeveer 30 jaar lang een belangrijke rol gespeeld bij het Humanistisch Vormingsonderwijs HVO.

In een serie interviews vertelt hij over zijn leven en zijn werk en zijn inzet voor het HVO.

Koopmans werd op 24 maart 1943 geboren te Heerenveen. Na de gemeentelijke Mulo A te Akkrum (1955 – 1959) en de Rijkskweekschool te Heerenveen (1959 – 1964) (volledig bevoegd onderwijzer) was hij van 1965 – 1969 plaatsvervangend hoofd van de openbare lagere school te Weesp. In die periode werd hij Junior Adviseur opbouw Tropenmuseum te Amsterdam en lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in het lager onderwijs.

Van 1970 tot 1974 was hij Plaatsvervangend hoofd van de algemeen bijzondere lagere school te Bergen (NH). Van 1970-1977 volgde hij op het Humanistisch Opleidingsinstituut een opleiding voor geestelijk werk. Hij werd lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in de lagere school en lid van het bestuur van het Humanistisch Opleidingsinstituut.

Van 1974 – 1979 was Koopmans als opbouwerker gedetacheerd bij het Centrum Humanistische Vorming. Daarnaast was hij als hoofd van dienst van het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond verantwoordelijk voor overleg met het lokale bevoegd gezag / lokale gemeente besturen en Rijksoverheid en voor opbouw van het werkveld HVO-lager onderwijs (opleiding , begeleiding / na- en bijscholing materiaal ontwikkeling) . Tevens was hij bestuurslid van het Humanistisch Opleidingsinstituut en Secretaris van de Studiecommissie Samenwerkingsschool (Cie. Algemene School).

Van 1980 – 1999 was Koopmans bestuurslid van het landelijk bestuur Stichting Beheer HVO. Als zodanig coördineerde hij de acquisitie- activiteiten door plaatselijke en regionale werkgroepen HVO en was hij verantwoordelijk voor het instellen van beroep en bezwaar tegen besluiten van gemeentebesturen en de Rijksoverheid.

Daarnaast was hij van 1980 – 1999 tevens directeur Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (Pedagogisch Studiecentrum HVO).

Van 1978 -1998 was hij namens het HVO bestuurslid van de onderwijskoepels Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs en de Nederlandse Algemeen Bijzondere Schoolraad (een samenwerking van bestuur, vakbonds- en ouderorganisaties).

Wieberen Koopmans is namens het HVO bestuurslid geweest van twee onderwijskoepels en de Commissie Algemene School, later de Studiecommissie Samenwerkingsschool die tot ongeveer de tachtiger jaren een samenwerkingsverband was tussen vrijzinnige protestanten, katholieken en humanisten.

In 2013 wist HVO veteraan Koopmans samen met het HHC en het Utrechts Archief een plan van staatssecretaris Sander Dekker (VVD) om te bezuinigen op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen tegen te houden. Staatssecretaris Dekker wilde een eind maken aan de bekostiging van deze vorm van onderwijs. Voor de Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO) zou dat bijzonder zuur - zo niet rampzalig - zijn geweest aangezien een paar jaar daarvoor de zwaarbevochten structurele bekostiging van haar onderwijs door de toenmalige regering was gehonoreerd.

Koopmans, het HHC en het Utrechts Archief hebben onmiddellijk de handen ineen geslagen teneinde HVO directeur Nico Stuij van voldoende inhoudelijke munitie te voorzien voor diens vlammend protest. Op vrijdag 5 juli 2013 stemde de Tweede Kamer de bezuiniging van staatssecretaris Sander Dekker op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen met een grote meerderheid weg. Daarmee was het schrappen van het HVO onderwijs van de baan.

X

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
	Vervolg van bandje 196 B	
00:00	Veranderde bekostiging van het HVO	<p>Respondent: zowel het PSCHVO als het APS had belang bij samenwerking.</p> <p>Dit had te maken met het expireren van de WOB en het instellen van een eerstelijns en een tweedelijns financiering.</p> <p>Het APS werd op een andere manier gefinancierd en moest nu een deel van zijn financiering uit de markt halen, d.w.z. zijn diensten verkopen.</p> <p>Het PSCHVO moest projectfinanciering vinden en vond deze bij het APS.</p> <p>Het zat ook in de maatschappelijke lijn: levensbeschouwelijke profilering in het onderwijs speelde meer een rol dan vroeger.</p> <p>De landelijke pedagogische centra, zoals APS, waren opgericht om de zuilen te profileren, maar zij hadden de expertise niet in huis; het PSCHVO had die wel.</p>
04:24	Samenwerking van het PSCHVO met APS (Algemeen Pedagogisch Studiecentrum)	<p>Respondent ziet negatieve kanten aan de samenwerking van het PSCHVO met het APS.</p> <p>Voorheen kon het PSCHVO zijn diensten voor kostprijs leveren; nu niet meer.</p> <p>De education permanente werd verlaten; het PSCHVO is nu een scholingsinstituut.</p> <p>Respondent heeft als grootste bezwaar dat het HVO niet meer gepromoot wordt.</p>
06:19	Het Humanistisch Opleidingsinstituut (HOI)	<p>Respondent vertelt dat de HOI-opleiding opgezet was volgens de pedagogiek van Langeveld. Deze is gebaseerd op een aantal criteria, zoals 'wat is een mens, wat is het zijn en wat is kennis'.</p> <p>De studenten werden getraind in het denken op allerlei niveaus en de consistentie daartussen.</p> <p>Zij leerden hun eigen levensovertuiging te ontwikkelen om die vervolgens als humanistisch te kunnen bestempelen.</p> <p>Respondent noemt Piet Pols en Jaap van Praag als degenen die toen de meeste invloed op hem hebben gehad.</p> <p>De toenmalige humanistiek stelde dat levensovertuiging te maken heeft met een geesteshouding.</p> <p>Jaap van Praag stelde daarin de menselijke</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>ervaring centraal. Hij heeft dit model in zekere zin afgeleid van Langeveld.</p>
12:18	De invloed van het humanisme op de pedagogiek van het PSCHVO	<p>Respondent heeft veel sturing gegeven aan de invloed van het humanisme op de pedagogiek. Hij heeft als (neutraal)levensmotto ontwikkeld: in de werkelijkheid zijn mensen met hun menszijn op elkaar aangewezen. Je moet dan iets zeggen over de werkelijkheid, over menszijn en wat op elkaar aangewezen zijn betekent. Ook je kindbeeld is hierbij belangrijk. Deze centrale begrippen heeft het PSCHVO pedagogisch vertaald in: bij het menszijn uitgaan van de eenheid van lichaam en geest en van de gelijkwaardigheid van mensen.</p> <p>Respondent: redelijkheid zegt dat je je van iets een begrip kunt vormen. Maar redelijkheid zegt alleen maar dat je aan iets een bepaalde waardering kunt geven, zonder iets over de inhoud te zeggen.</p> <p>Menselijke waardigheid heeft altijd een doel in zichzelf. Het is een antropologisch uitgangspunt en is niet afgeleid van een hoger doel.</p> <p>Respondent vindt dat je op het humaniteitsidee goed kunt samenwerken met mensen met een andere levensovertuiging, maar die wel dezelfde idealen hebben.</p>
18:58	De inhoud van het humanisme	<p>Voor respondent is de essentie van het humanisme: het leven is hier op aarde, er is geen leven na de dood.</p> <p>Ook moet de mens (zoals Van Praag stelde) met een vragende gerichtheid in de wereld staan. Dit vermogen moet gebruikt worden om zin, vorm en inhoud aan het leven te geven.</p> <p>Respondent: mijn groei naar het humanisme heeft ook te maken met mijn bijna-dood ervaring.</p> <p>Volgens Van Praag is de eerste exentiële keuze voor mens het leven aanvaarden zoals het is in het hier en nu; zonder te vervallen in oppervlakkigheid.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
22:54	De relatie van het humanisme met politiek op persoonlijk niveau	<p>Respondent: die relatie kan ik nader duiden in mijn keuze voor de pedagogiek en de publieke ruimte.</p> <p>Als je zegt dat mensen in hun menszijn op elkaar aangewezen zijn; dan kies je voor de publieke kant. Daar zit het gelijkwaardigheidsidee onder. Respondent vindt dat hij een enigszins naïef vooruitgangsgeloof heeft.</p> <p>Hij ziet dat mensen kennelijk steeds humaner met elkaar omgaan.</p> <p>Hij wijst op het feit dat, hoewel er in de wereld nog steeds gestreden wordt, in het Westen geen oorlogen meer geïnitieerd worden.</p> <p>Respondent omschrijft een kenmerk van zijn humanisme als volgt: mensen maken vanuit hun natuurlijke vermogens cultuur; daar zit een zekere progressie in.</p> <p>Respondent beschouwt zichzelf niet als een postmodernist.</p> <p>Hij vindt dat bewust humanisten politiek actief moeten zijn.</p>
28:52	De relatie van het humanisme met pedagogiek, didactiek en onderwijskunde	<p>Respondent ziet deze relatie in de keuze die je maakt uit de ideeën en de wetenschappen.</p> <p>Respondent schetst de maatschappelijke omstandigheden waarbinnen het HVO begon.</p> <p>De pedagogiek besteedde destijds veel aandacht aan de psychoanalyse van Freud, Adler en Jung, en hun begrippen als introvert en extravert, het archetypische denken en de rol van het onbewuste leven.</p> <p>Het behaviorisme (dat in de jaren 1970 een grote invloed had) leert dat gedrag vooral bepaald wordt door de buitenwereld en dat dit gedrag te conditioneren is.</p> <p>Deze filosofieën leidden tot verschillende soorten leertheorieën.</p> <p>Bij het humanisme van respondent speelt de vraag naar de vrije wil een belangrijke rol.</p> <p>Is de mens geconditioneerd door het innerlijke of uiterlijke leven. Of is er een derde weg?</p> <p>De pedagogieken van Kohnstamm en Langeveld leren, dat in de relatie met de werkelijkheid ook de relatie naar God zit. Dit is ook zo in het bijzonder onderwijs vertaald.</p> <p>De Studiecommissie Samenwerkingschool heeft tevergeefs geprobeerd een model te maken</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>voor het vak Geestelijke stromingen. De confessionelen wilden in de relatie `ik en de werkelijkheid` het godsbegrip hebben; de humanisten wilden niet.</p>
35:00	De pedagogiek van Dewey	<p>De pedagogiek van Dewey is gebaseerd op de Griekse filosofie. Dit uitte zich o.a. in zijn vertrouwen in de ontplooiingsmogelijkheden van mensen. Hij maakte een onderscheid tussen 'believe' (overtuiging) en 'faith' (godsdienst). Jaap van Praag heeft in zijn humanistiek veel aandacht besteed aan de theorieën van Dewey. Ook in de samenleving van de jaren 1970 was er een revival van deze ideeën. Zij maakten in het begin deel uit van het HVO. Dewey was één van de eersten die zei, dat de werkelijkheid steeds verandert, waardoor ook de inhoud van de ethiek verandert. Respondent vindt dat daarom de ethiek, regels en principes steeds beoordeeld moeten worden op hun validiteit.</p>
38:53	De pedagogische fundering van het HVO	<p>Respondent: die fundering is samengesteld uit (tegenstrijdige) ideeën over goede pedagogiek. Die ideeën zijn getoetst zijn aan humanistische uitgangspunten. Respondent noemt in dit verband o.a. de pedagogen Fromm en Rogers. Hij ziet in de pedagogiek van deze humanistische auteurs bouwstenen, die een samenhang gaan vormen met wat hij als een levensovertuiging ziet. Respondent geeft het volgende schema: op macroniveau de levensovertuiging; op mesoniveau de theoretische fundering van de pedagogiek en op microniveau (lesniveau) de didactiek. Op het PSCHVO werden de vakken pedagogiek en didactiek vaak gegeven door gastdocenten. Respondent gaf zelf ook les op het PSCHVO, maar was vooral de coördinator. Professor Jan Sixma, hoogleraar pedagogiek, heeft de definitieve toetsing van het Leerplan Humanistisch Vormingsonderwijs gedaan.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
45:07	Het HVO in de jaren 1980 en 1990	<p>Respondent: er was in die tijd veel aan de hand. Het idee van de transactionele analyse tussen kinderen en volwassenen, gebaseerd op het gelijkwaardigheidsidee, kwam toen op. Deze methode wordt nu weer gebruikt door het Katholieke Pedagogische Studiecentrum.</p> <p>Respondent: wij deden ook veel met de ideeën van Lea Dasberg: kinderen introduceren in de werkelijkheid van volwassenen en omgekeerd. Ook de antiautoritaire opvoeding kwam vaak ter sprake. Volgens respondent is dit echter kinderverwaarlozing, omdat je dan het kind niet ziet staan.</p> <p>Hij noemt ook nog de sociaal geïntegreerde opvoeding.</p>
49:45	Het PSCHVO en maatschappelijke ontwikkelingen	<p>Respondent: wij (PSCHVO) hadden met het denken over levensovertuiging een fundament gelegd. Daaruit hebben wij, met een aantal pedagogische uitgangspunten, een keuze gemaakt.</p> <p>Vervolgens naar de samenleving kijkend, hoe wij kennis konden overbrengen.</p>
51:24	De breuk met het denken over humanisme binnen het HVO	<p>Respondent ziet hier (anno 2007) een breuk met de jaren 1990.</p> <p>Hij ziet te weinig reflexie op de uitgangspunten. Hij geeft als voorbeeld Henk Manschot; die volgens respondent reflecteert op de stoa.</p> <p>Respondent vindt dit niet breed genoeg. Hij is geschoold in het vergelijken van de humaniteitsgedachten binnen de filosofieën.</p> <p>Het persoonlijke referentiekader van respondent is nu het Humanistisch Verbond.</p> <p>Respondent ziet de breuk ook op juridisch gebied.</p> <p>Het PSCHVO probeerde het HVO in de wetgeving een aanvullend vak op het publieke onderwijs te laten zijn.</p> <p>De juridische plaats van het HVO in het onderwijs is nu weg. Het is een educatie geworden.</p> <p>Bij educatie is er echter geen reflexie op het levensbeschouwelijke uitgangspunt.</p>
59:19	Afronding	
60:12	Einde bandje	

Sprekend Humanisme

Interview/Lezing/Forumdiscussie/Radioprogramma-jaar/datum-met-Naam over ONDERWERP